

slovenský
true crime

PRÍBEH

**Hon na sériového
vraha Ondreja Riga**

DETEKTIVA

Pavel Knapko a Jozef Vachálek

Pavel Knapko a Jozef Vachálek

PRÍBEH DETEKTÍVA

Hon na sériového vraha Ondreja Riga

*Rodine, mojej El, rodinám obetí a všetkým poctivým
policajtom, prokurátorom a sudcom.*

Pavel Knapko

Mojej manželke Lubke, mojim deťom, príbuzným a priateľom.

Jozef Vachálek

Obsah

Predhovor	8
Časť prvá: Začiatky	13
Drobná expozícia s pákou	13
Levárky	16
Džúsové večery s kvapkou vodky	22
Šofér	25
Smrť vysokoškoláčky	27
Maskérka	29
Besnenie Štefana Pantla	32
„Láske nerozkážeš.“	33
Bytová odysea	35
Tri náhodné výstrely	36
Patálie so zbraňou	39
Test vrtulníkom	40
Prečo nie aj ja?	41
Objasnenie neobjasneného prípadu	43
Únosca	51
Novembrová medzihra	57
V zálohe na námestí	59
V civile na škole	62
Koniec štúdia	65
Husák, Havel a amnestie	68
Vek „zbojníkov“	69
Krvavé pomníky	76

Historka spoza garáží	77
-----------------------	----

Časť druhá: Vraždy	83
---------------------------	-----------

Vražda Terézie R.	83
Matka so synom	89
Tá, ktorá prežila	94
Z policajta autor bestsellerov	97
Policajt rodičom, rodič policajtom	98
Nakresli vraha, udaj suseda	101
Smer Cajla	103
Dusno pri rodinnom krbe	104
Vraždenie pokračuje	107
Štefanovičova ulica	109
Prognóza súdneho znalca	111
Teší ma, Ondrej Rigo	113
Paparazzi, bulvár a vražda na Obchodnej	115
Návšteva hotela	117
Malý detail, veľké následky	119
Poplach	120

Časť tretia: Návraty a dôkazy	122
--------------------------------------	------------

Začnime od konca	122
Historka o Dušanovi	124
Teší ma, Dušan B.	130
Kto je Ondrej Rigo?	132
Späť v domove dôchodcov	136
Ubytovňa Zdroj	140
Prekvapenie na Kutuzovovej	146
Lovestory a v pozadí vrah	151
Kto je Ikic Nedo?	153
Na návšteve vo Vlčom hrdle	155
Dve svedkyne verzus vrah	157
Prelomová metóda	161

Kontroverzný ťah polície	162
Lešenárska tyč, ale aj pohlavná choroba	166
V hlave vraha	167
Prípád s Juhoslovanom	168
Návrat na Obchodnú	169
Prvá vražda	173
Podobnosť vo vražednej zbrani	176
Druhá mníchovská vražda	179
Vražda v Holandsku	182
Trochu iná runda pretláčania	186

Časť štvrtá: Priznanie **189**

Vražda a náhoda	189
Trochu odlišní vrahovia	192
Súd začína	195
Pocit dobre odvedenej práce	198
Svedkovia, experti, dôkazy	198
Spor Kováča s Mečiarom	200
Súčasťou tímu	202
Na muške tajných	203
Zvláštni sliediči	204
V tieni „služby“	206
Súd pokračuje	208
Krvavý masaker a čierny humor	211
Posledný Žaludov život	214
Listy od vraha	217
Posledná šanca	219
Stiahnutie žiadosti	222
Pochovali ho ako bezdomovca	224
Odkaz bez priznania viny	226

Epilóg: Keď volá vrah **229**

Biografia **232**

Predhovor

Porevolučné časy po roku 1989 priniesli veľké zmeny, ktoré nanovo nastavili tvár Slovenska a určili, akým smerom sa budú uberať jeho prvé kroky ako modernej krajiny. Režim jednej strany vystriedali slobodné voľby, Kňazko či Budaj vymenili rečnícke tribúny za parlamentné lavice, červenú cenzúru nahradili slobodné médiá a v boxerskom ringu sa už rozhrieval Vlado Mečiar. Revolučný prelom desaťročí ale zároveň priniesol aj svoj dobový bizár, ktorý naplno dozrel až s odstupom troch dekád.

Na DAMU začal so štúdiom Daniel Konečný, ktorý sa pretransformoval na šoumena Dana Nekonečného. Študent VŠMU Ivan v roku 1992 natočil krátky školský dokument s názvom *Môj brat manager*, v ktorom 28-ročný Marián Kočner leštil v rukách zbraň a tvrdil, že peniaze síce nie sú všetko, ale sú 95 percent. V roku 1994 vyšla kniha rozhovorov s názvom *Úspešní*, v ktorej šesťnásťka slovenských biznismenov hodnotila vstup mladej demokracie na novú, trhovú ekonomiku. Jedným z respondentov a nádejných tvári biznisu bol aj Jozef Majský, ktorý cez nebankovky BMG Invest a Horizont Slovakia – spolu s Vladimírom Frunim, Františkom Matíkom a Mariánom Šebeščákom – pripravil o životné úspory tisíce Slovákov.

Rané roky nanovo rozdali karty aj na poli zločinu. Z vekslákov a podvodníckov sa stali drobní gauneri, ale tiež politici, ktorí položili základy budúcej kostry masívneho ekosystému slovenského podsvetia. Okrem portfólia známych západných značiek pribudol aj bohatý vejár originálnych nerestí, ku ktorým si Slováci mohli pričuchnúť. Na trh prišli drogy a psychedeliká nových tvarov i chutí, po krčmách sa rozrástli automaty s „ovocíčkom“ a rané deväťdesiatky, ktoré sa ešte len rozkukávali okolo seba, postupne nakopli aj domáci erotický priemysel.

Slovensko tak začalo dostávať novú fasádu – či už išlo o politiku, popkultúru, zahraničný import v podobe exotických zahraničných značiek, alebo zločin. Rodiace sa deväťdesiatky preto bilancujeme najmä cez optiku prebúdzajúceho sa podsvetia, hrubokrých, výpalníctva či prvých erotických salónov.

A za oponou formujúcej sa demokracie naberal na sile aj Ondrej Rigo. Vo svojej podstate bol klasickým pudovým kriminálnikom, no priťahoval k sebe trendy a details, ktoré dokopy zlepiť akýsi zeitgeist, teda ducha doby. Povestné gýčové zrkadlo odrážajúce pitoreskné časy, ľudí a zločiny. Rigo bol akýmsi magnetom pre staré a nové. Túžba vraždiť verzus nový termín „séria“, dnes už generický termín „sériový vrah“ či „sériové vraždy“. Klasické policajné postupy verzus novinky ako testovanie vzoriek DNA. Ondrej Rigo nepredstavoval len zločincov, ale tiež symbol doby a extrakt zla, ktoré bolo pre toto obdobie symptomatické.

Rigov prípad však skrýval ešte ďalší kuriózný detail. S odstupom času už vieme, že osoba Ondreja Riga priťahovala expertov vo svojich odboroch, ale aj ľudí, ktorí postupne opustili pevnú pôdu vlastnej expertízy a začali koketovať povedzme s beletriou. Tak si to narychlo zhrňme. Jedným zo súdnych znalcov pracujúcich na tomto prípade bol napríklad Svetozár Droba. Dnes už zosnulý popularizátor forenznnej psy-

chológie sa v posledných rokoch prihováral verejnosti spoločne s vnukom Richardom prostredníctvom true crime podcastu *Vražedné psyché*. Ďalším známym menom je Anton Heretik, ktorý v Rigovom prípade takisto priložil ruku k dielu svojím posudkom – ako súdny znalec v odbore psychológia. Netreba zabudnúť ani na jedného z najpredávanejších slovenských autorov krimi žánru, Dominika Dána, ktorý na základe svojich skúseností v Policajnom zbore a rešerši napísal o Rigovi knižný triler *Beštia*.

Keď sme s vydavateľom uvažovali nad prípadmi, ktoré sa zapísali do dejín modernej slovenskej kriminalistiky, do hľadáčika nám instantne padol práve Rigo. V skutočnosti som sa ako novinár za poslednú dekádu viackrát stretol s prípadom Ondreja Riga, a aj keď to možno vyznie ako klišé, fascinoval ma. Musím to ale uviesť na pravú mieru. Nefascinoval ma samotný Rigo. Ani jeho činy. Zaujal ma celý ten kolos spomínaných odborníkov, expertov, vyšetrovateľov a kriminalistov, ktorý dal do pohybu.

Podobne ako sa každý Slovák pasoval s plusmi a mínusmi slobodnej postsocialistickej krajiny, aj títo ľudia mali pred sebou úplne novú výzvu. Ondrej Rigo sa vlastne stal akýmsi uvádzačom novej doby, no namiesto úsmevu či chlácholivých slov za sebou nechával skazu a obeť. Riga som teda mal v podvedomí ukrytého roky, pričom som vedel, že to nie je iba kľúčový dejinný míľnik a dôležitý príbeh našej mladej demokracie, ale najmä materiál s veľkým potenciálom.

Druhá otázka, ktorá ležala na stole, bola forma. Rigo je síce dôležitou tvárou slovenského zločinu, no za uplynulé tri dekády médiá, experti, spisovatelia, influenceri či podcasteri tento prípad faktograficky ohlodali doslova na kosť. Ondrej Rigo sa vďaka tomu stal hrdinom literatúry faktu, beletrizovanej prózy, podcastov, ale aj televíznych dokusérií. Verejnosť si tak vie poľahky dohľadať či vygoogliť, za koľkými obetami stojí alebo

ako a kde začal s vražednou sériou. O Rigovi vzniklo taktiež mnoho textov a článkov relevantných médií, ktorých autori išli raz viac, inokedy zas menej do hĺbky. Keď som nad týmito textami premýšľal, napriek ich kvalitám sa mi zdalo, že stále ide iba o akýsi pohľad z balóna, z vtácej perspektívy.

Máme teda celkový „big picture“ prípadu – všetko dáva zmysel, dôkazy sedia a kriminalisti odvieďli poriadny kus roboty. No i tak mi v textoch, ktoré bilancovali Rigov príbeh, chýbal určitý ľudský element či imerzia a nová, pohlcujúca perspektíva. Chcel som si celý jeho príbeh vypočítať takpovediac z prvej ruky, od človeka, ktorý bol do prípadu naozaj zažratý, žil ním a napokon bol aj jedným z tých, ktorí vraha „odprevadili“ na doživotie za mreže. Akosi logicky som si preto spomenul na Jozefa Vachálka. A vtedy akoby sa spojili dva vesmíry, keďže aj exdetektív na dôchodku už niekoľko rokov koketoval s myšlienkou spísať svoje pamäte.

Zdroje a práca s respondentami boli pre mňa ako novinára denným chlebom. Väčšinu textov som podložil vyjadreniami, dátami či číslami z otvorených zdrojov s cieľom priblížiť čitateľom plastický pohľad na konkrétny problém alebo kauzu. Niekedy išlo o text písaný „ľahším perom“, inokedy zas o ekonomickú analýzu, no zdroje pre mňa vždy predstavovali akýsi štít, ktorým som sa bránil pred hoaxami, skresľovaním alebo deformovaním informácií.

Výpočet mojich novinárskych postupov tu teraz nerobím len tak z plezíru. Pri spracovávaní príbehu Jozefa Vachálka a jeho životného prípadu som sa totiž ponoril do zaujímavého experimentu. Zaumienil som si, že vyrozprávam veľký kriminálny prípad takmer výlučne zo spomienok bývalého kriminalistu. Mojou druhou podmienkou, ktorú som si sám stanovil, bolo, aby kniha *Príbeh detektíva* nebola len jednorozmerným a plochým pomníkom šikovného policajta. Okrem procedurálnej línie vyšetrovania a zoznamu kariérnych úspe-

chov som sa snažil nazrieť aj pod povrch. Rozhodol som sa preto text knihy pretkať jednak spomienkami na osobný život kriminalistu a jednak jeho profesijnými zakopnutiami, ktoré k životu skrátka patria.

Vedome som teda išiel proti novinárskej praxi, keďže som sa de facto opieral najmä o jediný kľúčový zdrojový kanál. Ten som ukotvil v čase a priestore aj vďaka odbornej literatúre, niekdajšej tlači a autentickým vyšetrovacím spisom či rozsudkom súdov. Od vykreslenej taktiky som sa odklonil len pri špecifických odborných témach, pri ktorých som si vypomohol vyjadreniami odborníkov na danú problematiku (psychologický profil vraha: Anton Heretik, DNA expertíza: Vladimír Ferák a Ľudevít Kádaši).

Ale vrátim sa späť k hlavnej „tunelovej“ pracovnej metóde. Dôvod bol jednoduchý a vcelku priamočiary: chcel som čitateľom ponúknuť čo najsuggestívnejší pohľad na jeden z najväčších kriminálnych prípadov moderného Slovenska – očami exkriminalistu Jozefa Vachálka. Jeho pohľad na prípad sériového vraha Ondreja Riga.

Časť prvá: Začiatky

Drobná expozícia s pákou

Ubehlo už niekoľko mesiacov od chvíle, čo sa ocitol v cele vyšetrovacej väzby v bratislavskom Justičnom paláci. Označenie palác v kontexte budovy, akou Justičák je, mi vždy pripadalo ako ironický oxymoron. Palác pripomína snád' len masívny-mi múrmi a honosné aristokratické štandardy by ste v jeho interiéroch hľadali asi márne. Neraz som ale začul, ako dieťa v spoločnosti rodičov ukazuje na Justičný palác, výska od radosti a hovorí niečo o zámočkoch. Akýmsi výkričníkom sú rad-radom osadené okná, ktoré evokujú buď internátnu školu, alebo basu.

Justičák je v odbornej hantírke Ústav na výkon väzby a Ústav na výkon trestu odňatia slobody, teda polopate povedané, pre časť obvinených ide o akúsi medzistanicu. V raných deväťdesiatkach tu nejaký čas vo väzbe strávil aj Ondrej Rigo. V tom období bol už obvinený z deviatich vrážd – ôsmich žien a dieťaťa. Jedna žena jeho drastický nočný vpád prežila. Vo veci skutkov, z ktorých bol obvinený, bolo vtedy vykonávané dokazovanie. V podstate išlo o proces, keď sa zhromažďovali dôkazy s cieľom podať obžalobu a prípad posunúť na súd.

Vyšetrovateľ a kriminalista navštevovali Riga v Justičáku ako hodiny klavíra. Obvinený sa ale nedal zlomiť a začal sa.

Lenže priame dôkazy sa hromadili a všetko nasvedčovalo tomu, že budú nepriestrelné. Policajti chceli ešte spresniť samotné činy Rigovou výpoveďou, tej sa však ani po dlhých hodinách výsluchov nedočkali.

Jozef Vachálek začínal v zbore na pozícii vodiča-automechanika, no v tom čase bol už šiestym rokom detektívom na kriminálke. Lámaním režimov sa teda preklenul ako kriminalista, pričom do deväťdesiatok ho uviedla práve séria brutálnych vražd. Mnohokrát tak sedel s vyšetrovateľom zoči-voči Rigovi a obaja mu do nemoty kládli tie isté otázky. Akoby do nekonečne hlbokaj studne hádzali kamienky z ešte nekonečnejšej kopy štrku. Vyšetrovateľ spolu s kriminalistom vymenúvali čin po čine, vraždu po vražde s tým istým zásobníkom otázok: *Prečo? Kedy? Ako?* Odpovede ale zakaždým boli na jedno kopyto, stále ten istý slovný balast. „Ja som to nebol.“ alebo „Ja som to nespravil.“ – tieto vety boli každodenným evergreenom.

Keď kriminalista v spolupráci s kolegami prvýkrát zadržal Riga, v šatni hotela Carlton, akousi grotesknosťou mu pripomínal krútiaceho sa hada – čo ináč sedelo, vykrúcal sa totiž aj z priamočiarych otázok v Justičnom paláci. *Vrahom šatniar z Carltonu* – hlásali vtedajšie titulky novín.

Rigovou špecialitou bolo odvracanie pozornosti, vždy ju obracal na absolútne banality. Pod salvou otázok sa napríklad rád vracal za hranice Slovenska, kde vycestoval po Nežnej revolúcii. V tom čase bol už obvinený z vraždy v Holandsku a tiež z dvoch vražd v Nemecku. Vo svojich spomienkach sa síce často vracal aj do Mníchova, ale oba nemecké skutky ladne obchádzal. Vyžíval sa v oprašovaní zážitkov z návštev mníchovských erotických salónov a historiek o vymetaní herní s automati.

Vtedy 30-ročný Jozef Vachálek po jednom z kariérnych prešlapov nabral druhý dych a vcelku okázalo „rozkopol dve-

re“ ku kariére kriminalistu – objasnením šesť rokov spiaceho nevyriešeného prípadu vraždy. Na oddelení sa tak razom stal vychádzajúcou hviezdou. Vonkoncom nebol známy ako cholerik či človek, ktorý ľahko vzplanie. Ale čím detailnejšie si všimal Rigovo správanie, tiky, systém jeho odpovedí, manipulátorské praktiky a čím hlbšie sa mu dostával pod kožu, tým viac ho to jeho zahmlievanie stavalo zo stoličky. „Skrátka, už som vedel, že klame a tára historky od výmyslu sveta,“ spomína detektív.

Policaji v tom období už disponovali priamymi dôkazmi, a tak nepotrebovali explicitné priznanie páchatela. Riga totiž so sériou vrážd prepájala 99,9-percentná zhoda DNA testov so zaistenými biologickými stopami, plejáda dôkazov nájdených na miestach činu či viaceré svedectvá. Prípadné priznanie by bolo len bonusom, ktorý by jednotlivé skutky o čosi viac spresnil a osvetlil niektoré detaily. Rigova tvrdohlavosť vytáčala dokonca už aj jeho advokáta. Ten mal podľa slov Jozefa Vachálka v záchvate žoviálnosti adresovať obvinenému priamočiaru radu: „Ondro, nebuď kokot a priznaj sa. Nevidíš, že polícia má proti tebe nevyvrátiteľné dôkazy?“

Keďže Jozef Vachálek s vyšetrovateľom nemali čo stratiť, mladý detektív skúsil šťastie a pichol si do Rigovej ješitnosti.

„Ondrej, počuj... keď ti všetky tieto dôkazy nestačia, navrhujem ti toto – pod' sa so mnou pretláčať,“ začal detektív. Vedel, že je to absurdné, no povedal si, že prinajhoršom tým situáciu nezlepší a ani nezhorší. „Ak vyhráš,“ pokračoval, „uverím ti, že si nevinný a nič si nespáchal. Ale ak vyhrám ja, ku všetkému sa priznáš,“ dokončil svoju ponuku.

Obvinený bol dobre stavaný. Pevné svaly hrali v jeho prospech, čo si veľmi dobre uvedomoval.

Ondrej Rigo sa usmial a prikývol: „No dobre, pán policajt, poďme na to.“

Detektív si takisto veril, pretože v nejednu nekonečnú nočnú službu zabíjal čas práve ruka v ruke s kolegami. Keď si však s podozrivým z deviatich vražd sadol za pracovný stôl vo výsluchovej miestnosti Justičáku, i tak mu hlavou preblesklo, či sú to naozaj správne predpoklady k víťazstvu.

Levárky

Deväťnásobný vrah Ondrej Rigo sa viackrát stal objektom skúmania psychológov a psychiatrov. V policajnom spise z roku 1993 vyšetrovateľ vo svojej správe na základe expertízy odborníkov píše: „Deviantné správanie (sexuálna agresia) má charakteristiky takzvaného baživého vývoja, tendencia k opakovaniu, prípadne k stupňovaniu čo do frekvencie, brutality a antisociálneho správania.“

Polopatisticky povedané, vyšetrovateľ tak odborným jazykom narážal práve na ďalší aspekt Rigových zločinov – nekrofilii. V rozsudku Mestského súdu v Bratislave v prípade Ondreja Riga sa taktiež detailnejšie analyzuje Rigov vnútorný mentálny svet, a to najmä z hľadiska toho, do akej miery mohol byť motorom udalostí, ku ktorým došlo v rozmedzí rokov 1990 – 1992.

Vo verdikte toho istého súdu sa skloňujú aj ďalšie termíny znalcov ako „psychopatická štruktúra“, „schizoidita“ či „hedonizmus“, alebo „egocentrizmus“. Práve skúmanie vnútorného sveta zločincov neodmysliteľne patrí aj do sveta vyšetrovateľov a kriminalistov. Tam, kde je A, je aj B. Psyché kriminálnikov a svet policajtov sú v istom zmysle spojené nádoby, ktoré sa navzájom dopĺňajú.

A podobne to mal aj Jozef Vachálek. Desaťročia praxe ho nenaučili iba chladnej logike a postupom. Ako sám povedal, k ľuďom s pošramotenou psychikou mal od začiatku akosi

blízko. Chápal ich a vedel sa do nich vcítiť. Nie vždy to bola prechádzka ružovou záhradou, vlastne skoro nikdy, ale zakaždým sa mu niekde v podvedomí ozývalo tiché šepkanie – *Buď empatický*. V preklade: Do kohokoľvek sa dá vžiť, vliezť do jeho kože, a to ti môže len pomôcť.

Aj po rokoch od odchodu z aktívnej služby si napríklad spomína na obdobie, keď mal na „prezídku“ (Prezídium Policajného zboru SR) kanceláriu na tej istej chodbe ako vtedajší policajný viceprezident Jaroslav Spišiak. Ten to neskoršie dotiahol až na čelo strážcov zákona a dnes brúsi hrany vlastnej komfortnosti v parlamentných laviciach za hnutie Progresívne Slovensko.

Pred dvomi dekadami mal Jozef Vachálek povest' zmierlivého a empatického človeka, ktorý to „vedel“ s určitou skupinou ľudí. Niekdajší viceprezident ho preto z času na čas úkoloval aj úlohami, ktoré vyžadovali za cisternu trpezlivosti. Raz mu povedal, že má toho vyše hlavy, a požiadal ho: „Pán Vachálek, skúsite to vybaviť?“ Postupne sa tento rituál vcelku pevne uchytil. Uvedené úkolovanie by sa dalo rozdeliť do dvoch súdkov: odbremenenie od medializácie a podanie pomocnej ruky v obzvlášť kuriózných prípadoch.

Jaroslav Spišiak neobluboval prílišnú medializáciu, a keď mal vystupovať pred novinármi či v televízii, mnoho ráz sa obrátil práve na Jozefa Vachálka. „Niekoľkokrát sa stalo, že prišiel za mnou do kancelárie a povedal mi – Pán Vachálek, zajtra mám ísť do Telerána, porozprávať niečo o tom prípade rukojemníka, no nejak mi to nevychádza. Nezastúpili by ste ma tam? – Chápete, čo som mu mal povedať, že nejdem? Tak som teda prikývol,“ približuje bývalý policajt.

Policajtovi sa tak zo sekundy na sekundu zmenili večerné plány. Namiesto pohodového večera s manželkou Ľubkou a priateľmi sa pustil do nočného štúdia daného prípadu a rešerše. Nechcel zostať zaskočený otázkami moderátorov a zanedbať akýkoľvek fakt. Ráno tak prišiel po Jozefa Vachálka

šofér a zaviezol ho do Záhorskej Bystrice, kde televízia sídli až dodnes. Napriek stresu z vystupovania v jednej z najväčších komerčných televízií rozhovor v rannej šou zvládol na jednotku.

Ešte v ten deň mu na dvere kancelárie opäť zaklopal vtedajší prvý viceprezident Policajného zboru. „Pochválil ma za môj výstup v televízii, vraj som si s tým poradil naozaj dobre. Pred odchodom dodal, že v médiách ho budem zastupovať aj v budúcnosti,“ spomína expolicajt.

Tak aj bolo. Netrvalo dlho a Jozef Vachálek sa na žiadosť svojho šéfa znovu objavil na televíznych obrazovkách, tentokrát v TA3. Médiá si policajta so slušnou slovnou zásobou ihneď všimli. A stalo sa takmer pravidlom, že keď denníky, televízie či webové portály potrebovali okomentovať určitú aktualitu súvisiacu so situáciou v polícii alebo bezpečnostných zložkách, zo zoznamu expertov si vybrali práve jeho.

Jaroslav Spišiak nevyužíval výrečnosť Jozefa Vachálka iba na mediálne výstupy, ale aj v ďalších oblastiach. Bez toho, aby som tu nejako znevažoval samotných protagonistov týchto prípadov, išlo prinajmenšom o poriadne bizarné historky.

Raz prišiel na prezídium nejaký muž s tým, že mu vraj do zuba implantovali sledovacie zariadenie („Pán Vachálek, môžete?“). Inokedy bol potrebný aj výjazd; napríklad keď istý muž z Dúbravky obvinil suseda z toho, že sa ho pokúša zabiť pomocou kyseliny, ktorá mu presakuje cez stenu do obývačky („Pán Vachálek...?“). „Vždy som bol slušný a skrátka som to s nimi skúsil. Nemohol som ich odbiť, aj keď často bolo jasné, že sú to naozaj zvláštne prípady,“ vysvetľuje pán Jozef na jednom z našich stretnutí.

Keď bývalý kriminalista vypočítava prípad za prípadom, pričom sa žiadny z nich nedá označiť inak ako neštandardný, v rozprávaní sa prepadávame čoraz hlbšie do histórie. „Neviem, či to má nejaké prepojenie, ale už za mojich mladých

rokov som sa dostával do kontaktu s takýmito ľuďmi. Vtedy sme boli ešte deti, pre nás to boli blázni, a keď sme sa hrali v blízkosti liečebne v susednej dedine, občas sa stalo, že nás naháňali a museli sme preskakovať plot,“ spomína na svoje detské časy strávené v Malých Levároch, ktorým ostrieľaní Záhoráci nepovedia ináč než Levárky.

Svojská záhorácka obec vzdialená päťdesiat kilometrov od Bratislavy má dnes ani nie 2 000 obyvateľov. Budúci kriminlista Jozef Vachálek, vtedy ešte Jožko alebo Dodík, sa narodil koncom 50. rokov do dediny s 238 domami a okolo 1 500 domáccimi. A aj keď miestne deti mali v talóne niekoľko echt záhoráckych zábaviek, ako „hra na národy“ či „levárčanské pjesničky“, mladý Jožo radšej lozil spolu s partiou na pozemky neďalekej psychiatrickej liečebne.

Levárky sú síce malou obcou, no zato obcou s vlastnou tvárou. Hrdí Záhoráci nedajú dopustiť na „našu reč“ a históriu takú bohatú, že by ju dedina mohla rozdávať. V neďalekej Šutrovni, kde sa ťažil štrk, nebolo ničím neobvyklým, že brigádnici, ktorí tam v 50. a 60. rokoch triedili kameninu, narazili napríklad na časť mamutieho kla. Záhorie je tak trochu svet vo svete a je akýmsi ekosystémom paradoxov a aj temnejších detailov.

Región sa tak v kolektívnej pamäti uhniesdil ako prírodný raj s írečitým obyvateľstvom, ale – podobne ako zvyšok Slovenska – má tiež svoje historické „kapitoly“ a „trináste komnaty“, ktoré sa bilancujú občas aj so škripaním zubov.

Ako pulzujúca rana pôsobí i obdobie Slovenského štátu. Keďže Levárky sú v pohraničnom zovretí Rakúska a Českej republiky, počas druhej svetovej vojny padli do oka aj Tretej ríši – a obec sa tak stala „ubytovňou“ pre časť vojakov wehrmachtu. A ak si odskočíme o viac než polstoročie ďalej, Záhorie si odhryzlo svoj trpký kus koláča aj z neslávnej kapitoly

divokých deväťdesiatok – keď sa v tesnom závese mafiánskych skupín, ako sýkorovci, piťovci, pápayovci, i v tomto svojskom regióne zrodila vydieračská banda bossa Štvrteckého, štvrtáci.

Ďalším paradoxom je aj zloženie obyvateľstva samotnej dediny. Levárky sa postupne premenili na akýsi vzdialený satelit hlavného mesta a chatársku oblasť Bratislavčanov. Práve vodná nádrž Rudava totiž v posledných rokoch pôsobí ako magnet na cezpoľných túžiacich po „letnom sídle“. Ešte donedávna mal chatku pri Rudave aj niekoľkonásobný premiér Robert Fico či exministerka spravodlivosti Katarína Tóthová. Neďaleko vyrástla rekreačná zóna okolo súkromného jazierka, kde si zas kúpili nehnuteľnosť napríklad exšéf SIS Vladimír Pčolinský spolu s bratom a exposlancom Petrom Pčolinským. Zatiaľ čo dnes sú Malé Leváre často vyhľadávané papalášmi a výletníkmi, v detských rokoch Jozefa Vachálka sa Levárky blížili viac dedinke ako vystrihnuť zo šlabikára slovenského vidieka.

Jozef Vachálek sa narodil – v tom období ešte ako jedno z mála detí – doma, pri domácom pôrode. Keď spomína na svoje detstvo a školské roky, akoby som počúval prerozprávajú Svěrákovu Obecnú školu. Je tam trochu nostalgie, možno aj naivity. Počúvanie „táborákových“ príhod z detstva na dedine od človeka, ktorý o tri desaťročia neskôr dýchal na krk najznámejším slovenským sériovým vrahom, vytvára až kuriózný kontrast.

Obvyklou rutinou mladých Levárčanov bolo okrem školy miestne futbalové ihrisko a mimoškolské aktivity ako pečenie žabích stehienok a rakov ulovených v jazere zvanom Levárska Šutrovňa, ale aj návštevy spomínaných pozemkov liečebne. Ak sa prenesieme k tvorbe slovenských literátov, detstvo Jozefa Vachálka akoby „vyskočilo“ z poviedok či scenárov Duška a Šulaja. Je však sympatickým zistením, že exdetektív nebol za mlada až také neviniatko.